

PROSTORNA OBILJEŽJA URBANOG SISTEMA SAD-a

MATEJA HORVAT, DRAŽEN NJEGAČ

Prema podacima Statističkoga zavoda Sjedinjenih Američkih Država (U. S. Census Bureau), godine 2000. je u američkim gradovima živjelo 79% ukupnog stanovništva (222.361.000). Najviše udjele gradskog stanovništva imali su District of Columbia (100%), New Jersey (94,4%), Massachusetts (91,4%) i Rhode Island (90,4%), savezne države u staroj jezgri naseljenosti na Sjeveroistoku, tzv. Industrijskom pojasu („Rust Belt“), te Californija (94,4%), Nevada (91,5%) i Hawaii (91,5%).

Uvod

Udjel urbanog stanovništva SAD-a brzo se povećavao sve do sredine 20. stoljeća: 1840. bilo je 10%, krajem 19. stoljeća oko 40%, a sredinom 20. stoljeća 64,2% gradskog stanovništva (Vresk, 2002b). Nakon toga, a posebno u novije vrijeme, kao i u većini razvijenih zemalja, i u SAD-u je prisutan trend smanjenja porasta pa čak i stagnacija stope gradskog stanovništva. Glavni razlozi mogu se naći u nekoliko čimbenika: starenje stanovništva, smanjenje prirodnog prirasta i imigracije te metropolitanizacija (Vresk, 2002b). Preseljavanje stanovništva iz rural-

nih naselja u gradove gotovo je prestalo, a jačaju preseljavanja iz gradova u njihove okolice.

Prostorni razmještaj stanovništva izrazito je neravnomjeran. Istočno od 98. meridijana prevladava visoka gustoća naseljenosti, s Industrijskim pojasom kao glavnom jezgrom. Najveća je koncentracija stanovništva u prostoru između Bostona na sjeveroistoku, Washingtona na jugoistoku, St. Louisa na jugozapadu i Milwaukeeja na sjeverozapadu (sl. 1). Tu se nalazi šest od deset najvećih metropolitanskih područja

Sl. 1. Industrijski pojas SAD
Izvor: Getis i dr., 2000

SAD-a. Ipak, u drugoj polovici 20. stoljeća porast broja stanovnika toga područja bio je samo 7% pa se i njegov udio u ukupnom stanovništvu SAD-a smanjio sa 45% 1950. na 27% krajem stoljeća (u istom je razdoblju u cijeloj zemlji porast bio 81%) (Getis i dr., 2000). No, unatoč polaganom rastu, to je jedna od četiri najgušće naseljene regije svijeta (nakon Istočne i Južne Azije te Europe). Zapadno od 98. meridijana pak prevladava niska gustoća naseljenosti s nekoliko većih metropolitanskih područja (Denver, Salt Lake City, Las Vegas, San Francisco, Phoenix, Tucson, San Diego, Los Angeles, Sacramento, Portland, Seattle), ali se upravo tamo nalaze neki od danas najbrže rastućih gradova SAD-a (Getis i dr., 2000). U razdoblju od 2000. do 2008. najbrže rastući američki grad bio je McKinney u Texasu; broj njegovih stanovnika se udvostručio na 121.211 (Bernstein, 2009). Gilbert u Arizoni bio je drugi (porast od 88,7%), a čak sedam

od 25 relativno najbrže rastućih gradova bilo je u Californiji: Victorville, Elk Grove, Irvine, Roseville, Moreno Valley, Rancho Cucamonga i Bakersfield (Bernstein, 2009).

Najveći apsolutni porast od 355.056 stanovnika u istom je razdoblju imao New York (tab. 1). Na drugom i trećem mjestu nalaze se Houston, odnosno Phoenix, gradovi u zapadnom dijelu zemlje. U istom razdoblju najveći apsolutni i relativni pad broja stanovnika imao je New Orleans, za 35,7% (s 484.674 na 311.853) (Bernstein, 2009), ali iz sasvim neurbanogeografskih razloga – poharao ga je uragan Katrina. Slijede ga Philadelphia, Cleveland, Chicago i Detroit, svi u istočnom dijelu zemlje.

METROPOLITANSKA PODRUČJA

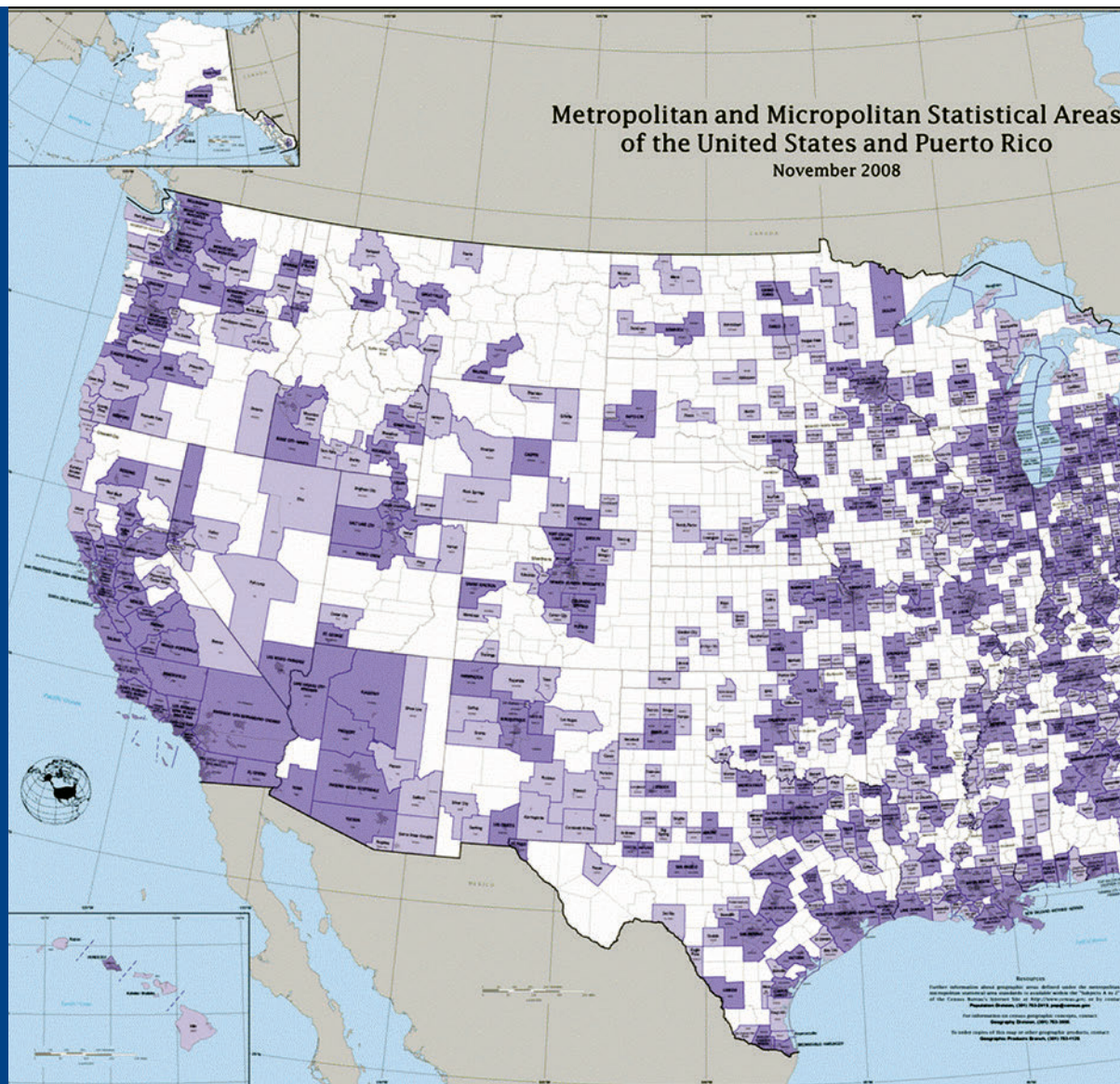
S obzirom da su Sjedinjene Američke Države danas na vrlo visokom stupnju, kako gospodarske (dominacija tercijarnog i kvartarnog sektora djelatnosti), tako i urbane razvijenosti, nije dovoljno analizirati isključivo gradove kao centre naseljenosti. Zbog niza novih čimbenika koji su utjecali na kvalitetu života stanovništva, počela je disperzija gradova i mnogih naselja u okolna područja koja su postala gusto naseljeni i urbanizirani prostori. Ideje o izdvajanju metropolitanskih područja javljaju se već prije Prvog svjetskog rata. Stoga je 1910. godine statistička služba SAD-a uvela „Metropolitan District“ (MD) kao službenu metropolitansku regiju (Vresk, 2002b prema: Berry, Goheen, Goldstein, 1968).

Iako su se definicija, kriteriji određivanja, a i naziv metropolitanskih područja u zadnjih stotinjak godina, koliko postoje, nekoliko puta mijenjali, sadašnja definicija prema statističkoj službi SAD-a glasi da metropolitansko statističko područje („Metropolitan Statistical Area“, MSA) čini centralni veći

Tab. 1. Broj stanovnika 25 najvećih gradova SAD-a 2000. i procjena za 2008.

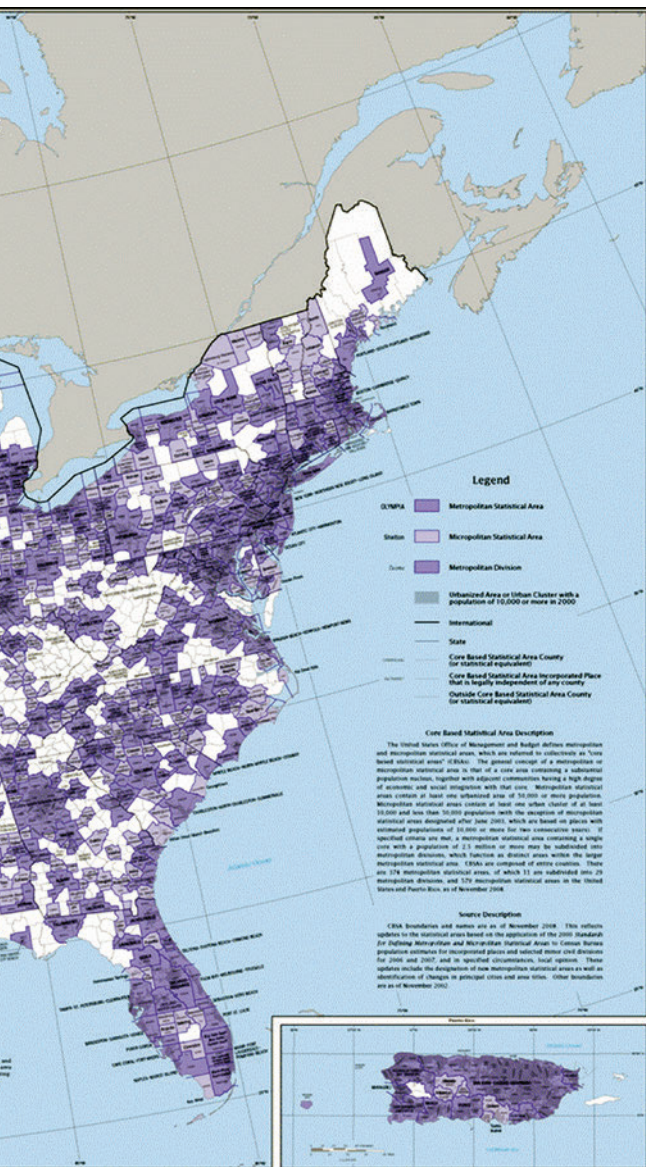
Rang	Grad	Broj stanovnika 2000.	Broj stanovnika 2008.	Apsolutna promjena
1.	New York city, NY	8.008.654	8.363.710	355.056
2.	Los Angeles city, CA	3.694.644	3.833.995	139.351
3.	Chicago city, IL	2.896.051	2.853.114	-42.937
4.	Houston city, TE	1.974.152	2.242.193	268.041
5.	Phoenix city, AZ	1.322.025	1.567.924	245.899
6.	Philadelphia city, PN	1.517.550	1.447.395	-70.155
7.	San Antonio city, TE	1.160.005	1.351.305	191.300
8.	Dallas city, TE	1.188.603	1.279.910	91.307
9.	San Diego city, CA	1.223.418	1.279.329	55.911
10.	San Jose city, CA	895.809	948.279	52.470
11.	Detroit city, MI	951.270	912.062	-39.208
12.	San Francisco city, CA	776.733	808.976	32.243
13.	Jacksonville city, FL	735.606	807.815	72.209
14.	Indianapolis city, IN	781.867	798.382	16.515
15.	Austin city, TE	658.964	757.688	98.724
16.	Columbus city, OH	713.006	754.885	41.879
17.	Fort Worth city, TE	541.370	703.073	161.703
18.	Charlotte city, NC	566.929	687.456	120.527
19.	Memphis city, TN	690.555	669.651	-20.904
20.	Baltimore city, MR	651.154	636.919	-14.235
21.	El Paso city, TE	563.885	613.190	49.305
22.	Boston city, MS	589.143	609.023	19.880
23.	Milwaukee city, WI	596.988	604.477	7.489
24.	Denver city, CO	553.691	598.707	45.016
25.	Seattle city, WA	563.377	598.541	35.164

Izvor: Bernstein, 2009

Sl. 2. Metropolitanska i mikropolitanska statistička područja SAD-a i Puerto Rica te urbanizirane zone (*urbanized areas*) 2008.

Izvor: http://www.census.gov/geo/www/maps/msa_maps2008/us_wall_1108.html, (23.8.2009.)

grad s jednim ili više okolnih okruga koji su snažno ekonomski i funkcionalno povezani s jezgrom te koji ima najmanje 50.000 stanovnika. Osim metropolitanskih statističkih područja od 2000. počela su se izdvajati i mikropolitanska statistička područja („Micropolitan Statistical Area“, USA) koja sadrže barem jednu urbanu jezgru od 10.000 do 50.000 stanovnika (s iznimkom onih koji su nastali nakon srpnja 2003. od kada moraju imati više od 10.000 stanovnika barem dvije uzastopne godine). Metropolitanska i mikropolitanska statistička područja zajedno se definiraju kao „Core Based Statistical Areas“ (CBSA). U studenom 2008. utvrđeno je 374 metropolitanskih i 579 mikropolitanskih statističkih područja (sl. 2). Godine 1960. u metropolitanskim je regijama živjelo 62%, a četrdeset godina kasnije čak 80% ukupnog stanovništva SAD (Getis i dr., 2000, McKnight, 2003).

Osim MSA u SAD-u se kao morfološki tip regija izdvajaju i urbanizirana područja („Urbanized Areas“). Glavno obilježje u njihovom ograničavanju je kompaktnost sagrađenoga prostora, mjereći ga gustoćom zgrada i gustoćom naseljenosti. Obuhvaća dva dijela: središnji grad i rubnu, gusto naseljenu zonu, tzv. „urban fringe“ (Vresk, 2002a). Urbanizirano područje (UA) površinom je manje od MSA (s obzirom da se za MSA kao granice uzimaju granice cijelih okruga, koji ne moraju biti podjednako gusto izgrađeni), ali je gušće sagrađeno i naseljeno. Unutar svakog MSA postoje UA. Metropolitanske jedinice s više od milijun stanovnika dobile su status „Consolidated Metropolitan Statistical Area“ (CMSA) (Vresk, 2002b).

Mnoge od tih metropolitanskih regija su često susjedne i međusobno srasle. Najveća među njima je megalopolis Bo-Wash, velika gradska regija koja se proteže od Bosto-

Sl. 3. Megalopolis, konurbacije i fizički odvojena, ali funkcionalno povezana metropolitanska područja

Izvor: Getis i dr., 2000

na do gradova sjeverne Virginije, te uključuje Boston, Providence, Hartford, New York, Newark, Trenton, Philadelphiju, Wilmington, Baltimore i Washington (sl. 3). To je prostor koji se duž atlantske obale proteže 600 km. Druge takve američke velike regije (konurbacije) su: oko južne obale jezera Michigan, uz zaljev San Francisca, oko Los Angelesa te aglomeracija Dallasa i Fort Wortha (Getis i dr., 2000).

Izdvajaju se i fizički odvojena, ali funkcionalno povezana metropolitanska područja: obale Meksičkog zaljeva i Atlantskog oceana na Floridi povezane Orlandom u unutrašnjosti, obala Meksičkog zaljeva od Pensacole na istoku do Galvestona na zapadu, regija Piedmont od Durhama do Atlante, Sjeverozapadna regija od Portlanda do Bellinghama (nastavlja se do kanadskog Vancouvera), područje istočno od

Stjenjaka s Denverom kao centrom, gradovi na istočnoj strani Velikog Slanog jezera sa Salt Lake Cityem u središtu te obalno područje oko jezera Ontario i Erie (Getis i dr., 2000).

Ponovo treba naglasiti brži rast metropolitanskih regija na zapadu i jugu, a gubitak stanovništva u pojedinim metropolitanskim regijama sjevera i istoka. Može se ustvrditi da je riječ o „Sun Belt/Rust Belt“ fenomenu (Getis i dr., 2000). Migracije prema jugu i zapadu započele su još 1960-ih i 1970-ih godina, a na njih je utjecao niz faktora, poput želje za boljom kvalitetom života te otvaranja novih radnih mjesta.

RAZDOBLJE OD 1990. DO 2000.

U razdoblju od 1990. do 2000. godine stanovništvo SAD-a se povećalo za 13,2%, stanovništvo metropolitanskih područja za

14%, mikropolitanskih područja za 10%, a stanovništvo izvan „Core Base Statistical Areas“ (CBSA) za 7,8% (tab. 2). To znači da je relativni porast broja stanovnika metropolitanskih područja bio veći od porasta broja stanovnika države.

Najveći relativni porast stanovništva između 1990. i 2000. zabilježila je regija Zapad, dok je najveći apsolutni porast imala regija Jug. Sjeveroistok i Srednji Zapad su imali nešto slabiji rast. Metropolitanska područja zabilježila su najveći relativni porast na Zapadu, a apsolutni na Jugu, gdje se broj stanovnika metropolitanskih područja povećao za 12.719.000. Na subregionalnoj razini najveći relativni rast imala je Planinska subregija na Zapadu (čak 36,7%), što se treba pripisati manjem prvotnom broju stanovnika. Potpuno su identični odnosi i na razini mikropolitanskih područja. Područja izvan CBSA pak imala su manji porast stanovništva, pri čemu je relativno najviše porasla regija Zapad.

Kao dokaz u prilog tendenciji jačeg porasta stanovništva Južne i Zapadne regije u odnosu na blagu stagnaciju Sjeveroistoka i Srednjeg Zapada mogu nam poslužiti metropolitanska područja s izrazitim rastom, odnosno padom u razdoblju između 1990. i 1996. (sl. 4). Plavom bojom označeno je 50 metropolitanskih područja koja su najviše narasla, a crvenom 34 područja koja su izgubila stanovništvo u istom periodu (Getis i dr., 2000).

Vidljivo je da se u južnom dijelu države nalazi većina brzorastućih MSA. Od 50 MSA s najvećim rastom između 1990. i 1996., 37 se nalazilo u „Sun Beltu“. Jedan od najimpresivnijih primjera je Las Vegas, s obzirom da se njegova populacija povećala za 41%, na 1,2 milijuna stanovnika (Getisi dr., 2000). Većina MSA s najvećim relativnim rastom

su područja male do srednje veličine, primjerice Austin i Laredo u Texasu, Naples na Floridi te Las Cruces u New Mexicu. Mala prvotna veličina tih područja je razlog tolikom relativnom rastu. Aglomeracija Dallas-Forth Worth bila je najveća od 50 najbrže rastućih MSA, s populacijom od 4,6 milijuna stanovnika 1996. (Getis i dr., 2000). Druga veća metropolitanska područja „Sun Belta“ su Atlanta (3,5 milijuna) i Houston (4,3 milijuna) (Getis i dr., 2000). Za usporedbu, u „Rust Beltu“ nije bilo nijednog brzorastućeg MSA.

Ipak, nisu sva brzorastuća metropolitanska područja bila na Jugu. Trinaest od 50 spomenutih MSA bilo je na Zapadu. Neka od većih takvih područja su Salt Lake City u državi Utah, Portland u Oregonu te Denver u Coloradu. Najbrže rastući MSA izvan „Sun Belta“ bio je Boise u Idaho koji je u razdoblju od 1990. do 1996. narastao za 26%, na 373.000 stanovnika (Getis i dr., 2000). Druga takva metropolitanska područja (s često vrlo hladnim zimama) su Provo u državi Utah, Reno u Nevadi i Medford u Oregonu. To znači da je za mnoge migrante krajnje odredište postao planinski Zapad (države Idaho, Utah i Nevada), koji je dugo vremena bio samo prolazna točka na putu prema pacifičkoj obali.

S druge strane, 34 MSA su u istom razdoblju izgubila stanovništvo. Gotovo četiri petine nalazilo se u „Rust Beltu“, poput Toleda u Ohiju (611.000 stanovnika), Hartforda u Connecticutu (1,1 milijun), Providencea u Rhode Islandu (1,1 milijun) i Buffala u državi New York (1,2 milijuna) (Getis i dr., 2000).

RAZDOBLJE OD 2000. DO 2008.

Poredane po veličini, prema procjenama Statističke službe SAD-a, među prvih pet CMSA 2008. godine bile su one New Yorka

Tab. 2. Apsolutna i relativna promjena ukupnog, metropolitanskog, mikropolitanskog stanovništva te onog izvan CBSA-a u razdoblju od 1990. do 2000. na razini države, regija i subregija ****

	Ukupno stan.		Metropolitansko stan.		Mikropolitansko stan.		Izvan CBSA-a*	
	1**	2***	1	2	1	2	1	2
SAD	32 713	13,2	28 641	14	2 667	10	1 406	7,8
Regija Sjeveroistok	2 786	5,5	2 590	5,7	137	3,7	59	4,3
Subregija New England	716	5,4	624	5,4	64	6,1	28	4,8
Središnja atlantska subregija	2 070	5,5	1 966	5,8	73	2,8	31	4
Regija Srednji Zapad	4 726	7,9	3 945	8,8	510	6	271	4,3
Sjeveroistočna centralna subregija	3 146	7,5	2 613	7,7	314	5,9	219	7,8
Sjeverozapadna centralna subregija	1 580	8,9	1 331	12,1	197	6,2	52	1,5
Regija Jug	14 789	17,3	12 719	19,2	1 314	12	756	9
Južnoatlantska subregija	8 200	18,8	7 165	19,9	683	15,5	352	11,2
Jugoistočna centralna subregija	1 847	12,2	1 287	13,6	361	11,4	198	7,7
Jugozapadna centralna subregija	4 742	17,8	4 268	20,6	269	8,1	205	7,7
Regija Zapad	10 413	19,7	9 387	19,9	706	19,1	320	16,2
Planinska subregija	4 514	33,1	3 861	36,7	428	23,3	226	17,2
Pacifička subregija	5 898	15,1	5 526	15,1	278	15	94	14

*CBSA se odnosi na ukupno metropolitansko i mikropolitansko stanovništvo

** Apsolutna promjena u razdoblju 1990.-2000. izražena u tisućama

*** Relativna promjena u razdoblju 1990.-2000.

**** **Sjeveroistok:** a) *Subregija New England: Maine, Vermont, New Hampshire, Massachusetts, Rhode Island, Connecticut*, b) *Srednjoatlantska subregija: New York, Pennsylvania, New Jersey*; **Jug:** a) *Južnoatlantska subregija: West Virginia, Delaware, Maryland, Washington D.C., Virginia, North Carolina, South Carolina, Georgia, Florida*, b) *Jugoistočna centralna subregija: Kentucky, Tennessee, Mississippi, Alabama*, c) *Jugozapadna centralna subregija: Oklahoma, Arkansas, Louisiana, Texas*; **Srednji Zapad:** a) *Sjeveroistočna centralna subregija: Wisconsin, Michigan, Ohio, Indiana, Illinois*, b) *Sjeverozapadna centralna subregija: North Dakota, South Dakota, Nebraska, Kansas, Minnesota, Iowa, Missouri*; **Zapad:** a) *Planinska subregija: Montana, Idaho, Wyoming, Nevada, Utah, Colorado, Arizona, New Mexico*, b) *Pacifička subregija: Alaska, Washington, Oregon, California, Hawaii*.

Izvor: Mackun, P. J., 2005.

Sl. 4. Metropolitanska područja s izrazitim rastom, odnosno padom broja stanovnika između 1990. i 1996.

Izvor: Getis i dr., 2000

(oko 20 milijuna stanovnika), Los Angelesa (oko 13 milijuna), Chicaga (9,5 milijuna), Dallasa (6,3 milijuna), i Philadelphije (5,8 milijuna) (tab. 3).

U razdoblju od 2000-2008. godine u nekim se područjima „Rust Belta“ nastavio trend smanjenja broja stanovnika iz prethodnog razdoblja, pa je u višemilijunskim metropolitanskim područjima, poput Detroita, Pittsburgha i Clevelanda, ali i onima manjim od milijun stanovnika zabilježen pad broja stanovnika (tab. 3). Najveće metropolitanske regije, kao što su one New Yorka, Chicaga ili Philadelphije, i dalje bilježe porast broja stanovnika, što je posljedica velikog broja njihovih funkcija, tj. njihovog značenja.

Ako promatramo metropolitanska područja po državama, odnosno države u kojima je zabilježen najveći pad, onda su to

Ohio i Pennsylvania - države „Rust Belta“.

GLAVNI UZROCI RASTA METROPOLITANSKIH PODRUČJA IZVAN INDUSTRIJSKOG POJASA

U objašnjavanju metropolitanskih regija potrebno je razjasniti procese koji pridonose njihovom razvoju u zadnjih pedeset godina. S ekonomskim razvojem Sjedinjenih Američkih Država od početka 20. stoljeća, pa do danas, došlo je do značajnih promjena u društvenom i ekonomskom pogledu: umirovljeničke reforme, tercijarizacije i prelaska u informacijsko doba, promjena u značenju prirodnih resursa i dr.

UMIROVLJENIČKA REFORMA

Tijekom 1930-ih godina izvršena je umirovljenička reforma koja je dovela do toga da umirovljenici primaju više mirovine, a imaju mogućnost primati je bilo gdje u

Tab. 3. Trideset najvećih CMSA 2008. godine te promjena broja stanovnika od 2000.- 2008.

Rang	Consolidated metropolitan statistical area (CMSA)	Procjene broja stanovnika		Promjena u razdoblju 2000.-2008.
		1. travnja, 2000.	1. srpnja, 2008.	Postotak
1.	New York-Northern New Jersey-Long Island, NY-NJ-PA	18.323.391	19.006.798	3,7
2.	Los Angeles-Long Beach-Santa Ana, CA	12.365.624	12.872.808	4,1
3.	Chicago-Naperville-Joliet, IL-IN-WI	9.098.629	9.569.624	5,2
4.	Dallas-Fort Worth-Arlington, TX	5.161.530	6.300.006	22,1
5.	Philadelphia-Camden-Wilmington, PA-NJ-DE-MD	5.687.150	5.838.471	2,7
6.	Houston-Sugar Land-Baytown, TX	4.715.417	5.728.143	21,5
7.	Miami-Fort Lauderdale-Pompano Beach, FL	5.007.992	5.414.772	8,1
8.	Atlanta-Sandy Springs-Marietta, GA	4.248.014	5.376.285	26,6
9.	Washington-Arlington-Alexandria, DC-VA-MD-WV	4.796.065	5.358.130	11,7
10.	Boston-Cambridge-Quincy, MA-NH	4.392.345	4.522.858	3,0
11.	Detroit-Warren-Livonia, MI	4.452.558	4.425.110	-0,6
12.	Phoenix-Mesa-Scottsdale, AZ	3.251.887	4.281.899	31,7
13.	San Francisco-Oakland-Fremont, CA	4.123.747	4.274.531	3,7
14.	Riverside-San Bernardino-Ontario, CA	3.254.817	4.115.871	26,5
15.	Seattle-Tacoma-Bellevue, WA	3.043.897	3.344.813	9,9
16.	Minneapolis-St. Paul-Bloomington, MN-WI	2.968.818	3.229.878	8,8
17.	San Diego-Carlsbad-San Marcos, CA	2.813.834	3.001.072	6,7
18.	St. Louis, MO-IL	2.698.664	2.816.710	4,4
19.	Tampa-St. Petersburg-Clearwater, FL	2.396.011	2.733.761	14,1
20.	Baltimore-Towson, MD	2.553.000	2.667.117	4,5
21.	Denver-Aurora, CO /1	2.179.338	2.506.626	15,0
22.	Pittsburgh, PA	2.431.088	2.351.192	-3,3
23.	Portland-Vancouver-Beaverton, OR-WA	1.927.883	2.207.462	14,5
24.	Cincinnati-Middletown, OH-KY-IN	2.009.654	2.155.137	7,2
25.	Sacramento--Arden-Arcade--Roseville, CA	1.796.852	2.109.832	17,4
26.	Cleveland-Elyria-Mentor, OH	2.148.017	2.088.291	-2,8
27.	Orlando-Kissimmee, FL	1.644.547	2.054.574	24,9
28.	San Antonio, TX	1.711.717	2.031.445	18,7
29.	Kansas City, MO-KS	1.836.425	2.002.047	9,0
30.	Las Vegas-Paradise, NV	1.375.535	1.865.746	35,6

Izvor: Cumulative Estimates of Population Change for Metropolitan Statistical Areas and Rankings: April 1, 2000 to July 1, 2008 (CBSA EST2008-07), U.S. Census Bureau, Population Division, <http://www.census.gov/popest/metro/CBSA-est2008-pop-chg.html>, (23.8.2009.)

SAD-u (Getis i dr., 2000). Mirovine su bile dovoljno visoke, pa su umirovljenici mogli izabrati mjesto življenja. Kako su često izabirali „Sun Belt“, sa sobom su povukli i mnoge djelatnosti (graditeljstvo, specijalizirane medicinske servise i dr.), koje su također pridonijele razvoju do tada slabo napučenih područja (sl. 5).

Ako se usporede današnja metropolitanska područja (sl. 2) s lokacijama vodećih umirovljeničkih centara u SAD-u (sl. 6), primjerice u Arizoni ili na Floridi, može se zaključiti da su umirovljenički centri imali jednu od glavnih uloga u razvoju pojedinih regija.

Štoviše, ako promatramo postotni udio starijih od 65 godina u pojedinim metropolitanskim regijama za 2007. godinu, vidljivo je da određene metropolitanske regije imaju

udio starijih od 65 godina viši od 20% (tab. 4).

Takva kretanja započela su 1950-ih godina kada je došlo do velikog porasta metropolitanskih područja na Floridi, koji se nastavio do danas. Florida je predvodnik ovog trenda, no i druge države „Sun Belta“ kao što su Georgia, South Carolina, Mississippi, Texas, Kalifornija i Arizona pokazuju iste tendencije (Getis i dr., 2000).

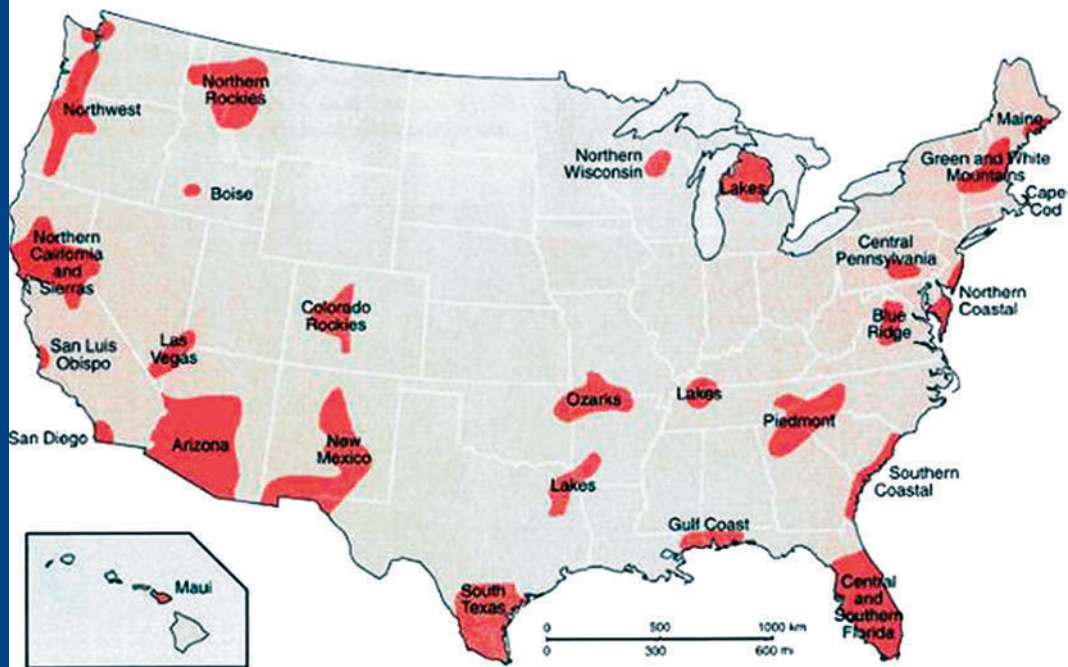
TERCIJARIZACIJA I PRELAZAK U INFORMACIJSKO DOBA

Još jedan od faktora koji je doveo do ovakvog razvoja MSA u „Sun Beltu“ je i pojačani razvitak tercijarnih i kvartarnih djelatnosti. Za novo, informacijsko doba, stari lokacijski faktori, kao što su blizina izvora energije,

Sl. 5. Jedan od najpoznatijih, potpuno planiranih umirovljeničkih centara, Sun City blizu Phoenixa u Arizoni

Izvor: http://www.phoenixhomeremodeling365.com/uploaded_images/sun_city_home_remodeling-750131.jpg, (30.8.2009.)

Sl. 6. Lokacije vodećih umirovljeničkih centara u SAD-u

Izvor: Getis i dr., 2000

Tab. 4. Primjeri metropolitanskih područja s izrazito visokim postotnim udjelom starijih od 65 godina 2007.

MSA i država	Udio starijih od 65 godina (%)
Punta Gorda, FL	30,2
Naples - Marco Island, FL	25,2
Palm Coast, FL	24
Ocala, FL	24
Prescott, AZ	22,4
Palm Springs, AR	20,9

Izvor: Metropolitan Statistical Areas – Population by Age: 2007, U.S. Census Bureau, USA Counties, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/pop/estimates_and_projections_states_metropolitan_areas_cities.html, (26.8.2009.)

blizina tržišta ili dostupnost radne snage, više nisu od presudne važnosti. Od najveće važnosti postala je dostupnost informacija, koje, ako postoji kvalitetan pristup internetu, mogu biti dostupne gotovo svugdje. Tvrtke na taj način mogu izabrati mjesto rada u skladu s osobnim željama, za što se u SAD-u danas najčešće izabire upravo „Sun Belt“. Ljudi će za život izabrati mjesto s blagom zimom, blizu vodene površine, veće gradove s bogatim kulturnim životom, kao što su Chicago, Minneapolis, Boston ili New York, ili pak neko manje mjesto izvan spomenutog područja, na planinskom Zapadu (primjerice Boise u državi Idaho) (Getis i dr., 2000). Treba ipak imati na umu da je najbolji pristup informacijama i dalje u najvećim gradovima.

VISOKO RAZVIJENA INDUSTRIJA

Iako je industrija SAD-a u zadnjih nekoliko desetljeća s razvojem tercijarnih i kvartarnih djelatnosti izgubila na značenju, jedan njen dio, preciznije informatička industrija je doživjela nagli procvat. Informatički proizvodi imaju visoku cijenu, no zbog male veličine i težine (npr. čipovi, visoko specijalizirani medicinski instrumenti ili dijelovi svemirskih letjelica), troškovi njihova prijevoza vrlo su niski (Getis i dr., 2000). Jedna od pogodnosti koje dolaze s takvim proizvodima je mogućnost izbora lokacije proizvodnih pogona, odnosno, sama proizvodnja može biti vrlo daleko od tržišta. Za razliku od proizvođača automobila i sličnih proizvoda koji zahtijevaju relativnu blizinu resursa i tržišta (Industrijski pojas), nova informatička industrija ima veliku slobodu izbora mjesta djelovanja. U zadnjih nekoliko desetljeća visoko specijalizirana industrija smjestila se uglavnom na području „Sun Belta“ (Texas, „Silicijska dolina“ u Californiji) te sjeverozapada SAD-a.

LITERATURA I IZVORI:

BERNSTEIN, R., 2009: New Orleans was Nation's Fastest-Growing City in 2008, Population Getting Closer to Pre-Katrina Levels, <http://www.census.gov/Press-Release/www/releases/archives/population/013960.html> (20.9.2009.)

Cumulative Estimates of Population Change for Metropolitan Statistical Areas and Rankings: April 1, 2000 to July 1, 2008 (CBSA EST2008-07), U.S. Census Bureau, Population Division, <http://www.census.gov/popest/metro/CBSA-est2008-pop-chg.html> (23.8.2009.)

GETIS, A., GETIS, J., QUASTLER, I. E., 2000: *United States and Canada: The Land and People*, McGraw-Hill Science

MACKUN, P. J., 2005: Population Change in Metropolitan and Micropolitan Statistical Areas: 1990-2003, Population and projections, <http://www.census.gov/prod/2005pubs/p25-1134.pdf> (20.9.2009.)

Metropolitan Statistical Areas – Population by Age: 2007, U.S. Census Bureau, USA Counties, http://www.census.gov/compendia/statab/cats/pop/estimates_and_projections_states_metropolitan_areas_cities.html (26.8.2009.)

McKNIGHT, T. L., 2003: The North American City u: *Regional Geography of the United States and Canada*, Prentice Hall, 60-91.

Kao primjer smanjenja važnosti tradicionalne industrije u SAD-u može poslužiti podatak o gubitku stanovništva velikih metropolitanskih područja industrijskog pojasa, kao što su Detroit, Pittsburgh i Cleveland, koji su u razdoblju od 2000. do 2008. izgubili između 0,6% i 3,3% stanovništva - Detroit 27.448, Pittsburgh 79.896, a Cleveland 59.726 (tab. 3).

Dvije činjenice koje bi se također trebale uzeti u obzir kada govorimo o naglom razvoju „Sun Belta“ su i razvoj tehnologije klima uređaja i kraj legalne segregacije stanovništva. Naime, da nije bilo tehnologije klima uređaja, sigurno bi se puno manje ljudi odlučilo na život u, primjerice, vrućem Phoenixu, ili na vrućoj i vrlo sparnoj Floridi. Također, ukidanjem legalne segregacije stanovništva na krajnjem jugu, mnogo ljudi, a i kompanija, se odlučilo na dolazak na do tada socijalno vrlo osjetljivo područje (Getis i dr., 2000).

VRESK, M., 2002a: *Grad i urbanizacija – Osnove urbane geografije*, Školska knjiga, Zagreb, V. dopunjeno izdanje

VRESK, M., 2002b: *Razvoj urbanih sistema u svijetu*, Školska knjiga, Zagreb, II. dopunjeno izdanje

http://www.census.gov/geo/www/maps/msa_maps2008/us_wall_1108.html, (23.8.2009.)

http://www.phoenixhomeremodeling365.com/uploaded_images/sun_city_home_remodeling-750131.jpg (30.8.2009.)

MATEJA HORVAT, univ. bacc. geogr., Diplomski studij geografije, smjer Prostorno planiranje i regionalni razvoj, II. godina, e-mail: morvat@gmail.com

DRAŽEN NJEGAČ, red. prof., Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Marulićev trg 19, 10000 Zagreb, Hrvatska, e-mail: [dnjegac@geog.pmf.hr](mailto:dnejgac@geog.pmf.hr)